

رابطه تحصیلات عالی با صلح در افغانستان

پوهنمل نورمحمد حشمت(۱)

پوهنوال سیف الله ضیایی (۲)

(۱) استاد پوهنهی حقوق و علوم سیاسی، پوهنتون البیرونی

(۱)* نویسنده مسئول: ایمیل: noormoh.hashmat@gmail.com

خلاصه

تعلیمات صلح، یکی از موضوعات مهم و اساسی است که در این اواخر شامل برنامه های تحصیلات عالی در تمام افغانستان گردیده است. افزون بر آن افغانستان که چهار دهه جنگ را پشت سر گذاشته تعلیمات صلح مثل غذا یک نیاز مبرم است. خوشبختانه وزارت تحصیلات عالی تعلیمات صلح را در تمام پوهنتون های افغانستان شامل برنامه و کریکولم درسی نموده است. اینجاست که نقش کلیدی و رابطه تحصیلات عالی با صلح افغانستان برانزده و روشن می گردد. استادان که ستون فقرات تحصیلات عالی کشور اند می توانند نقش محوری را در قسمت تغییر مثبت اذهان محصلین ایفا نمایند. استادان و محصلین با ارایه مقالات علمی، کنفرانس ها و ورکشاپ ها پیرامون صلح، حکمیت، مذاکره، میانجی گری و کاهش خشونت نقش ارزشمندی را انجام دهند. اهمیت تحقیق با توجه به ضرورت و مبرمیت صلح و کاهش خشونت در افغانستان می باشد. در این مقاله از روش توصیفی و تحلیلی استفاده به عمل آمده است.

کلید واژه : تحصیلات عالی، تعلیم، جنگ، خشونت و صلح.

مقدمه

جنگ و صلح دو اصطلاح با هم پیوسته است که از آوان پیدایش بشر با بشردست و پنجه نرم می کنند. زندگی بشریت با این دو پدیده گره خورده است و جز لاینفک زندگی همه انسان ها در روی زمین است. صلح یکی از خواست های حیاتی و فطری بشر است. زندگی بدون داشتن فضای امن، سخت و نا گوار می باشد. هرگونه تلاش انسان در حیات دنیایی برای ایجاد فضایی صورت می گیرد که بتواند به آسانی و خوبی در آن زندگی کند و به سعادت و خوش بختی برسد. این در حالی است که یک روی دیگر حیات آدمی را جنگ تشکیل می دهد. به باور برخی از اندیشمندان، جنگ نیز جز ضروریات و لازمه زندگی بشر است. از این رو گفته می توانیم، اگر کسی می جنگد نیز به دنبال دست یابی به خوش بختی است. اما جنگ بسیاری اوقات باعث هلاکت بنی بشر شده و به حیات او پایان می بخشد. کشتارهای دسته جمعی، نسل کشی ها، خشونت های غیر قابل توصیفی را انجام داده که باعث شده تا تعدادی دیگری از همین آدمی زادگان چاره یی را برای جلو گیری از آن جستجو نمایند (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۶: ص ۱)

بدیهی است که در سطح جهان و منطقه اکثریت قاطع مردم دنبال زندگی صلح آمیز هستند. به طور اخص مردم افغانستان که چهاردهه جنگ را سپری کرده است، تشنه صلح است و مردم آرزوی همیشگی شان صلحی است که بتوانند در سایه آن به

سعادت و خوشبختی رسیده و در فضای امن زندگی مسالمت آمیز داشته باشند. پس به خاطر رسیدن به این هدف نیاز است که روی افکار و اندیشه‌های صلح جویانه کارهای مفید و موثری صورت گیرد. این سؤال مطرح می‌شود که با استفاده از کدام شیوه‌ها می‌توان روی تغییر اذهان عامه کار کرد؟ بهترین گزینه دانشگاه‌ها، موسسات تحصیلات عالی، نیمه عالی و معارف است که جوانان از خشونت و جنگ دست بردارند.

سوال اصلی این است که تحصیل با اعمار صلح چی رابطه دارد؟ بدون شک، تحصیل در تمام پروسه اعمار صلح زیربنای اساسی است. تحصیل بنای شهروندی خوب، احترام متقابل برای خود و دیگران اعمار می‌نماید. تحصیل صلح یک حرکتی است که تعلیم را انسانی می‌سازد، تجارب آموزشی را معنی دار می‌سازد، ارتباطات و روابط متقابل شخصی، خود شگوفایی و شناخت استعدادها پرورش را می‌دهد. هم چنان اینکه چطور موارد متذکره برای ساختن جهان به یک مکان بهتر استعمال گردد؟ تحصیل صلح دیدگاه‌های باهم وصل شدن جهان را توسعه می‌دهد. برای محصلین مهارت‌های قابل لمس را می‌دهد که منازعات را حل و مشکلات روزانه شان را که به آن مواجه می‌شوند مدیریت نمایند (Francis, 2012: P17).

۱. بیان مسأله

یکی از مشکلات اصلی جامعه افغانستان جنگ و خشونت است که طی چهار دهه مردم افغانستان به آن دست و پنجه نرم می‌کنند. جنگ باعث فقر، خشونت، بدبختی، عقب ماندگی کشور، پیدا نکردن دسترسی به آموزش و پرورش سالم گردیده است و اثرات خویش را از لحاظ جسمی و روانی بر مردم گذاشته است. دانشمندان به این عقیده هستند که ریشه و نزدیک ترین عامل منازعات در عمق مسایل اجتماعی، اقتصادی و سیاسی با یک ارتباط مستقیم به عوامل خارجی جا گرفته است. برای تحلیل منازعه بطور موازی پیرامون پروسه‌های داخلی و خارجی باید متمرکز گردید.

بنأ چگونه میتوان به صلح پایدار دست یافت؟ برای دست‌یابی به صلح راه‌های مختلفی وجود دارد اما در این مقاله نویسنده روی رابطه تحصیلات عالی در اعمار صلح تمرکز نموده است. تحصیلات عالی که با آموزش نسل جدید و آینده و تولید منابع انسانی سر و کار دارد نقش برانده‌ای در قسمت تامین و تقویت صلح داشته است. استادان و دانش آموزان با فراگیری دانش و مهارت دستیابی به صلح بر جامعه اثر گذار اند. این جاست که کلید مسئله یعنی مشکل جنگ با دادن نقش به تحصیلات عالی بیشتر متصور است.

۲. اهداف تحقیق

- بیان مفاهیم صلح و تحصیل از دیدگاه اسلام؛
- بررسی هدف آموزش در نظام بین الملل و تقویت صلح؛
- تبیین رابطه تحصیلات عالی در تامین و تقویت صلح افغانستان؛

۳. روش تحقیق

در انجام این تحقیق از روش توصیفی و تحلیلی استفاده شده است. شیوه گرد آوری داده‌ها کتابخانه‌یی است، کتب، مقالات و مجلات علمی و گزارشات تحقیقی مورد مطالعه قرار گرفت و به اساس آن موضوع متذکر نگاشته شد.

۴. پیشینه تحقیق

نقش تحصیلات عالی در قسمت تقویت صلح در افغانستان در این اواخر مطرح بحث قرار گرفته است. علاقه مندان تحقیق پیرامون صلح کارهای تحقیقی انجام داده اند. اما پیرامون رابطه تحصیلات عالی در تقویت صلح عده‌ای محدودی از نویسندگان مقالاتی نوشته اند که قرار ذیل اند:

- لهیک و برانکاتی (۲۰۱۷) در نوشته‌ی خود تحت عنوان انتخابات و اعمار صلح راجع به نقش انتخابات در ایجاد ثبات و صلح توضیحات داده اند. مثال‌های زیادی از کشورهای یمن، بوسنیا و هرزگوینا، نیپال و تونس ارایه نموده اند. نتیجه تحقیقات آنها نشان می‌دهد که انتخابات مهم‌ترین ابزار برای تحقق امنیت و صلح می‌باشد. انتخابات میکانیزم خوبی برای اختتام خشونت و منازعات که ریشه عمیق در جدایی در داخل یک کشور باشد کمک می‌کند. تمام سهم داران باید که فرصت داده شود که مشکلات و نارضایتی‌های موجود خود را به شیوه مردم سالاری و صلح آمیز که نفع شهروندان باشد حل نمایند.
- لایلا بیلتا (۲۰۱۷) پیرامون نقش تحصیلات عالی در اعمار صلح در چهارچوب نورم‌های تعلیمی جهانی نظریه خویش را ارائه نموده است. نویسنده نقش تعلیم را در حوزه جهانی شدن نیز به بحث گرفته است.
- ماریانا دلگادو (۲۰۰۸) پیرامون نقش پوهنتون‌ها در اعمار پروسه صلح در زمینه منازعه مصلحانه بحث کرده است.

اما نویسندگان بطور تخصصی پیرامون رابطه‌ی تحصیلات عالی با صلح در وضعیت کنونی افغانستان بحث‌های جالب و مثمر نداشته اند. بناً ضرورت است که پیرامون این موضوع سرنوشت ساز تحقیق صورت گیرد.

مفهوم جنگ و اثرات منفی آن

در علوم سیاسی مفهوم جنگ عبارت می‌شود از نبرد گروهی دو جمعیت برای تامین منافع هرچه بیشتر شان که می‌تواند از هر دست باشد، اعم از منافع اقتصادی - سیاسی یا غرورهای ملی شان (فرهیخته، ۱۳۷۷: ص ۳۳۲). با توجه به تعریفی که از جنگ صورت گرفت، در جنگ افغانستان نیز تضاد منافع در سطح ملی و بین‌المللی موجود بوده است. دامنه این جنگ خانمان سوز که ملیون‌ها کشته، زخمی، یتیم، بیوه و بی سرپناه به جا گذاشت. علاوه از آن خسارات مادی و معنوی آن غیر قابل جبران بوده است. جنگ‌های افغانستان طوریکه در پراگراف بالا تذکر داده شد خسارات مالی و جانی را به مردم افغانستان به میراث گذاشت که اثرات منفی آن عبارت اند از: اول: ملیون‌ها تن از هم وطنان مسلمان ما کشته، زخمی و عده‌ای کثیری مجبور به فرار از کشور شدند. دوم: زیرساخت‌های علمی و اکادمیک، ارزش‌های اسلامی، میراث‌های فرهنگی و زیربنای اقتصادی مردم افغانستان را متضرر ساخت. سوم: مشکلات روانی که مستقیم و یا غیر مستقیم متوجه مردم افغانستان شد سبب ایجاد نفاق و خشونت در بین سیاسیون، جامعه روشن فکر و حتی در سطح پائین تر شامل هر خانواده از باشندگان این وطن گردید. چهارم: نظام اجتماعی افغانستان را از هم پاشانیده - تبعیض، نفاق، خصومت و دشمنی را در میان مردم ایجاد نمود. افغانستان را تبدیل به میدان رقابت‌های سیاسی و اقتصادی حکومت‌ها در سطح منطقه و جهان گردانید. پنجم: در اخیر حاکمیت ملی افغانستان را که مربوط به حیثیت و وقار مردم افغانستان می‌شود مورد سوال قرار داد.

مفهوم صلح و دیدگاه اسلام پیرامون آن

صلح در لغت به معنی آشتی، سلم و تراضی میان متنازعیان. (فرهنگ دهخدا) صلح در اصطلاح عبارت از رفع حالت جنگ است. یعنی هرگاه در جایی جنگ باشد و این حالت جنگی برداشته شود، خود به خود پدیده صلح بوجود می آید و جای جنگ را می گیرد. (جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۵: ص ۱۸)

ادیان آسمانی به شمول یهودیت، مسیحیت و اسلام پیرامون صلح بیانات واضح و روشنی داشت اند که بنابر ضرورت و اهمیت موضوع هدایات دین اسلام را به بحث میگیریم. دین مقدس اسلام پیرامون صلح آیات صریح و واضح را برای رهنمایی بشر ارشاد فرموده است. کلمه صلح ۴۱ بار در قرآن کریم ذکر شده است. چنانچه یکی از آیه های قرآن کریم چنین مشعر است: وانا طائفتان من المومنین اقتلوا فاصلحوا بینهما ترجمه و اگر دو گروه از مومنان با یکدیگر به جنگ برخاستند، میان شان صلح برقرار کنید [الحجرات: ۹] این دستور شریعت برای کسانی که در مورد جنگ و اضرارش میدانند، تلخی های آن را چشیده اند و درد و رنج آنرا در تار و پود بدن خود احساس میکنند و خلاصه اینکه چیز فهم اند دستور صریح، واضح و قاطع میدهد که به عنوان یک وظیفه تعبدی فرصت ها را از دست نداده در اصلاح آن بی صبرانه وهمه جانبه بکوشند. دین مقدس اسلام موضوع را به گونه واضح بیان نموده است که ای مسلمانان شما میان تان جنگ نکنید که عزت و شرف شما صدمه دیده و زمینه مداخله بیگانه گان را مساعد می سازد.

مفهوم تحصیل و نقش آن در اعمار صلح

تحصیل در لغت به معنی به دست آوردن، آموختن و کسب آماده است (فرهنگ معین). به مفهوم عام تحصیل عبارت است از یک پروسه فراگیری دانش و مهارت است. پروسه فراگیری دانش از یک فرد به فرد دیگر از چندین راه امکان پذیر است، از طریق زبانی به شکل سنتی و یا با نشستن در یک مکان سازماندهی شده مثل یک مکتب و یا یک پوهنتون (Beleuta:2017:p11). کمیسیون بین المللی یونسکو در مورد فراگیری آموزش و پرورش قرن بیست و یک اعلام می دارد که آموزش و پرورش باید پیرامون چهار فراگیری بنیادی و اساسی برای دانش فردی باشد:

- ۱) آموختن برای شناختن، یعنی دستیابی به امکانات ارتقاء شعور فردی؛
- ۲) آموختن برای فراگیری عملی، به منظور توانایی تاثیر گذاری بر محیط؛
- ۳) آموختن برای زندگی با یکدیگر، به منظور مشارکت و همکاری با دیگران در زمینه تمام فعالیت های انسانی؛
- ۴) بلاخره، آموختن برای شایسته زیستن در جلو های فردی، اجتماعی و محیطی (هاشمی، ۱۳۹۱: ص ۵۰۹).

علاوه از آن، مطالعاتی که توسط یونسف در سال ۲۰۱۱ پیرامون نقش تحصیل در اعمار صلح صورت گرفته چنین بیان می کند " تحصیل مهم ترین وسیله انکشاف بشر و کاهش دهنده فقر است. بیشتر از آن تحصیل در ایجاد شهروندی مدرن و شامل ساختن آنها به عنوان عضو جامعه سیاسی و اقتصادی نقش دارد. سیمای ماهیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی یک جامعه ما به طور عموم متأثر از تعلیم می شوند و به خصوص در زمینه جنگ، اختلاف، بعد از کشمش، آفات طبیعی، بی جایی نفوس، جدایی نسبت به جوامع و کشورهای که حالت عادی دارند، نقش تحصیل سازنده است (Beleuta: 2017:p11).

هدف آموزش در نظام بین الملل و تقویت صلح

هدف از بهره‌مندی افراد از آموزش و پرورش در نظام بین المللی، ارتقاء شخصیت انسان و ایجاد معرفت برای توسعه صلح و دوستی بین تمام ملل است. بند ۱ ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر در این خصوص اعلام می‌دارد: ((آموزش و پرورش باید طوری هدایت شود که شخصیت انسانی هرکس را به حد کمال رشد آن برساند و احترام و حقوق و آزادی های بشر را تقویت کند. آموزش و پرورش باید حسن تفاهم، گذشت و احترام به عقاید مخالف و دوستی بین تمام ملل و جمعیت های نژادی یا مذهبی و همچنین توسعه فعالیت های ملل متحد را در راه حفظ صلح تسهیل نماید)). اگر به متن اعلامیه دقت شود هدف اساسی آموزش و پرورش حفظ صلح و تسهیل آن است. بنأ نظام آموزشی و تحصیلی افغانستان طوری تنظیم گردد که صلح و آرامش را تقویت و تسهیل بخشد(همان، ۱۳۹۱: ص ۵۱۰).

دین مقدس اسلام پیرامون ارتباط صلح و علم آیات متعددی بیان کرده است. کلمه علم ۴۸۸ بار در قرآن کریم تذکر داده شده است. به نظر نویسنده، هدف کثرت تذکر علم در قرآن کریم ارزش دادن به علم است، تنفر و بیزاری از جهل و نادانی که سرمنشه همه شومیت ها و شرارت ها است. مثلاً اولین بار حضرت آدم (علیه السلام) را خداوند (جل جلاله) علم آموخت: و علم آدم الاسماء کلها ثم عرضهم علی الملائکه فقال انبیونی باسماء هو الاء ان کنتم صادقین[البقره: ۳۱]. ترجمه: الله متعال به حضرت آدم (علیه السلام) همه نامها و ضرورت های زندگی اش را آموختاند. سپس آنها را به فرشتگان عرضه داشت و فرمود اگر راستگو هستید نامهای اینها را به من خبر دهید(تفسیر راستین).

همچنان در مورد تمیز و تفریق میان جایگاه عالم و جاهل می‌فرماید: قل هل یتسوی الذین یعلمون و الذین لایعلمون [الزمر: ۹] ترجمه: بگو آیا آنان که می‌دانند و آنان که نمی‌دانند برابرنند؟(تفسیر راستین). وقتی که عالم و جاهل برابر نیست پس در قسمت صلح مسئول کیست؟ قرآن کریم وظیفه عالم را تعیین و تشخیص نموده است. وان طائفتان من المومنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما [الحجرات: ۹]. ترجمه: هرگاه دو گروه از مؤمنان با هم به جنگ پرداختند، در میان آنان صلح برقرار سازید(تفسیر نور).

بنأ کلید تمام مشکلات روی زمین علم است. چونکه الله متعال (جل جلاله) می‌دانست که اولین انسان روی زمین و آخرین پیامبر روی زمین را علم آموخت. بنأ این جاست که در قسمت آوردن صلح نیز به علم و دانش چنگ بزنیم. برای حل مشکلات پایدار جنگ و آوردن صلح نقش کلیدی تحصیلات عالی را نباید فراموش کرد.

نقش تحصیلات عالی در اعمار صلح

تحصیل و آموزش صلح نقش اساسی در اعمار صلح دارد. آموزش صلح فعالیت و تلاشی است که به منظور کاهش خشونت، گذار از منازعه و تقویت ظرفیت صلح خواهی و صلح پروری در افراد، گروهها، جامعهها و نهادهای اجتماعی انجام می‌شود. آموزش صلح به ارتقای ظرفیت، مهارت، قابلیت، دانش، ارزش و در نهایت استقرار فرهنگ پایدار و جهان صلح آمیز می‌پردازد(جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۴: ص ۱۶).

بنأ نقش نهادهای علمی و اکادمیک که در عرصه‌های مختلف تحصیلات عالی افغانستان به فعالیت‌های مستمر و مداوم شان ادامه می‌دهند آشکار می‌گردد. استادان و دانش آموزان بهترین نشانه‌ها مثل ستارگان و سیاره‌ها هستند که در این کره خاکی فعال هستند. در تمام جهان این محققین و استادان هستند که گره گشای مشکلات هستند. برای حل معضلات پیچیده راه حل

های علمی و سنجیده شده دریافت می‌کنند. در قسمت پایان جنگ و محو خشونت و تقویت صلح نیز استادان می‌توانند نقش کلیدی را ایفا نمایند. فعالیت های استادان و محصلین در زمینه های ذیل می‌تواند به روند صلح کمک کند:

۱. رشته حقوق و علوم سیاسی با ایجاد مجالس مشوره دهی حقوق و سیاسی به‌طور غیر رسمی و بطور رسمی آن با کلینیک های حقوقی به حل منازعات کمک می‌کند. تقدیم دانش آموختگان حقوق با اندیشه مثبت گرایي و صلح‌جو که شامل دستگاه های عدلی و قضایی می‌شوند در قسمت ایجاد فضای صلح و جلوگیری از خشونت می‌توانند نقش برآزنده ای ایفا نمایند. دانش آموختگان رشته دیپلماسی در قسمت منازعات بین المللی نقش برآزنده‌ای را ایفا می‌نمایند.

۲. رشته زراعت با تربیه دانش آموختگان زراعت و مالداري می‌تواند انقلاب های سبز و سفید را در افغانستان راه اندازی کند. نقش این دانشکده در قسمت ایجاد محیط سالم زیستی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

۳. رشته طب با تربیه دانش آموختگان علوم طبی در رشته های روانشناسی، داخله، اعصاب، قلب و غیره بخش‌ها نقش اساسی در تربیه سالم و کاهش خشونت در جامعه دارد.

بطور مثال: امروز خشونت جوانان بطور قابل ملاحظه صحت، صفا را صدمه زده و جرایم را نیز افزایش داده است، همچنان موثریت جوانان را کاهش داده و شیرازه اجتماعی را برهم زده است. علاوه از صدمات روانی، زخمی و مرده‌ها خشونت جوانان خطرات صحتی را مثل سگرت زدن، اعتیاد به مواد مخدر و سواستفاده های جنسی را افزایش داده است. این‌ها همه در مصاب به امراض ساری، سرطان، شکر، بارداری زود هنگام و انتقال امراض جنسی به شمول ایدز نقش دارند. بنأ این‌جاست که رشته طب در قسمت حل مشکلات فوق نقش اساسی دارد. داکتران سالم با اخلاق سالم تضمین کننده سلامت، صلح و کاهش خشونت در جامعه هستند.

۴. رشته اقتصاد، تجارت، اداره و مدیریت ارتباط نزدیک با رشد اقتصادی کشور دارند. رشد اقتصادی و کاهش فقر ارتباط مستقیم با صحت و کاهش خشونت و جنگ دارد. مثلاً بیشترین چالش‌های قابل شمارش پیرشدن جمعیت هولناک است. در ۴۰ سال آینده، ۸۰٪ مردم جهان بالای سن ۶۰ سال در کشورهای با در آمد کم و متوسط خواهد بود. تعداد نفوس آنها از تمام مجموع نفوس کشورهای با در آمد بالا زیاد تر خواهد بود. در عین زمان ۳۳۰ میلیون نفر چین و ۲۰۰ میلیون در هند بالای سن ۶۰ بوده ویک چهارم حصه نفوس آمریکای لاتین و کشورهای کارابین دارای عین گروپ سنی خواهد بود. بنأ رشد اقتصادی در کاهش فقر و جلوگیری از خشونت نقش دارد. در کشورهای کم در آمد خشونت‌های خانوادگی و جنگ‌های داخلی بیشتر است.

یافته‌ها و نتایج تحقیق

۱. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نقش اساسی را در جنگ‌ها تحصیل یافته گان نسبت به بی سوادان دارند. این تحصیل یافته‌گان هستند که بزرگترین جنگ‌ها را در سطح، جهان و منطقه ایفا می‌نمایند.

۲. یافته های تحقیق نشان می‌دهد کار روی اندیشه‌های صلح جویانه در میان تحصیل یافته گان و بی سوادان تاثیر قابل ملاحظه روی کاهش خشونت‌ها داشته است.

۳. یافته های تحقیق نشان می‌دهد که دین مقدس اسلام به صلح نسبت به جنگ ارج قایل شده است. کلمه صلح بیشتر از جنگ در اسلام مورد استفاده قرار گرفته است. اگر روی جهاد هم تاکید صورت گرفته است، هدف اساسی آن رسیدن انسان به سعادت دارین و نجات انسان از بدبختی‌ها بوده است.

۴. یافته‌ها نشان می‌دهد که موثریت حکومت‌ها در قسمت اعمار صلح کمتر بوده است.
۵. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که جنگ‌ها در طول تاریخ پروسه‌های اعمار صلح را صدمه زده‌اند. هم‌چنان‌که نبود جنگ به معنی صلح واقعی نیست، بلکه خشونت‌ها در سطح خانواده‌ها و جامعه نیز کاهش داده‌شود.

نتیجه‌گیری

برای اینکه در جامعه افغانستان جنگ پایان یابد و خشونت کاهش داده شود، باید که به تحصیلات عالی نقش داده شود. تحصیلات عالی در تربیت سالم افکار و اندیشه‌ها تأثیر قابل ملاحظه داشته است. جایگاه و نقش صلح و حل منازعه در کریکولم تحصیلات عالی افغانستان در تمام پوهنحی‌ها واضح و روشن شود. جای شکی نیست که تحصیل یافته‌ها نیز در بسیاری از جنگ‌ها به گونه غیر مستقیم دخیل‌اند و سبب خشونت‌های روانی، فیزیکی و ساختاری شده‌اند و حتی در بسیاری از موارد عامل تشویق طبقه بی‌سواد در جنگ‌ها می‌شوند. بنابر این صلح پایدار در جامعه نهادینه شود روی اندیشه‌های صلح‌جویانه در هر دو طبقه تحصیل یافته و مردم بی‌سواد کارها صورت گیرد.

بدون شک تحصیل یافته‌های جامعه‌الگوهای جامعه‌اند که تأثیرات قابل ملاحظه بر سایر مردم دارند. بنابر این نهادینه شدن کورس‌های صلح و حل منازعه در پوهنتون‌های کشور یکی از بهترین گزینه‌ها برای رفع چالش‌های جنگ، پایان جنگ و رفع خشونت می‌باشد. تحصیلات عالی با تغییر اذهان عامه در جامعه سروکار دارد. بنابر این تغییر در جامعه بدون تغییر در کریکولم تحصیلات عالی و به خصوص در اندیشه‌های صلح‌جویانه امکان پذیر نیست. در اخیر، ای‌هم وطن صلح از من و تو آغاز می‌گردد. خداوند (جل جلاله) می‌فرماید: انا الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیر ما بانفسهم [الرعد: ۱۱] ترجمه بی‌گمان الله (جل جلاله) حالت و سرنوشت هیچ قومی را تغییر نمیدهد، تا وقتی که آنان آنچه را که در ضمیرشان است تغییر بدهند (تفسیر احسن الکلام).

پیشنهادات

۱. توجه جدی به جایگاه تعلیم و تحصیل نوجوانان، جوانان و بزرگسالان اعم از مردان و زنان.
۲. تهیه و تطبیق نصاب درسی موثر مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و انسانی که نقش اساسی در تغییر مثبت اذهان محصلین داشته باشد.
۳. توجه جدی خانواده به تربیه سالم اطفالشان که در سطح خانواده‌ها، خشونت‌ها توسط والدین کاهش داده شود.
۴. برای آگاهی‌دهی لازم است، بهترین گزینه رسانه‌ها است که به عوض پخش سریال‌های مبتذل، برنامه‌های تربیتی را با الگو برداری از رسانه‌های کشورهای همسایه و منطقه و با توجه با ارزش‌های اسلامی و فرهنگی کشور ما بوده باشد.
۵. هر فرد جامعه در مرحله اول خود را اصلاح کند و سپس در تلاش تغییر و اصلاح جامعه گام‌های عملی بردارد.
۶. ایجاد استراتژی‌های پیرامون انکشاف اطمینان و اعتماد سازی در میان اجتماعات به خصوص در سطح محلی کار نماید.
۷. با توجه به اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق حاضر بسنده نیست. محققین پیرامون صلح و به خصوص نقش تحصیل یافته‌گان در تشدید و رهبری جنگ‌ها در سطح جهان تحقیقات بیشتر نمایند.

منابع

قرآن کریم.

جمعی از نویسندگان. (۱۳۹۴). درس‌نامه آموزش مطالعات صلح و حل منازعه، کابل: مؤسسه تحصیلات عالی گوهرشاد و انستیتوت صلح ایالات متحده آمریکا.

صمیم، ع و جمعی از نویسندگان. (۱۳۹۶). آموزش صلح و حل منازعات، هرات: مرکز صلح پوهنتون هرات. علی اکبر، د. (۱۳۱۰). لغت نامه دهخدا.

فرهیخته، ش. (۱۳۷۷). فرهنگ فرهیخته واژه‌ها و اصطلاحات سیاسی - حقوقی، بهار شمالی: انتشارات زرین. معین، م. (۱۳۵۰). فرهنگ معین، تهران: انتشارات امیرکبیر.

هاشمی، س. (۱۳۹۱). حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، تهران: نشر میزان.

Beleuta, L.(2017). *The role of Higher Education in Peace building – An Interplay of Global Education Norms and Local Contexts*: Norwegian University of Life Science.

Delgado,M. (2008). *The role of higher education in peace building and reconciliation process*, Article vol.5: Global University Network for Innovation

Francis, D. (2012). *When War Ends: Building Peace in Divided Communities*, USA: Ashgate.

M.Fath-Lihi,A&Brancati,D.(2017).*Elections and Peace Building*, AKofi Annan Foundation Initiative.

New Directions for an Inclusive Peace in Afghanistan By Care:
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Afghanistan%20Pathways%20to%20peace.pdf>

Suhrke, A and others. (2002). *Peace building strategies for Afghanistan*, Report 9. Bergen: CMI
<https://asiasociety.org/analysis-peacebuilding-approaches-afghanistan>.

<https://www.who.int>.

Abstract

Peace education is one of the most important topics that have recently been included in higher education programs in all war-torn countries. In addition, Afghanistan, which has gone through four decades of war, peace education is an urgent need like food. Fortunately, the Ministry of Higher Education has included peace education in the curriculum of all Afghan universities. This is where the key role and relationship of higher education with the peace of Afghanistan becomes clear. Professors, who are the backbone of the country's higher education, can play a pivotal role in positively changing the minds of students. Professors and students should play a valuable role by presenting scientific articles, conferences and workshops about peace - arbitration, negotiation, mediation and reducing violence. The importance of the research is due to the necessity and urgency of peace and reducing violence in Afghanistan. In this article, the descriptive and analytical method is used.

Keywords: higher education, education, war, violence and peace